

III K 69

Miloslav Sovadina
DĚJINY OKRESNÍHO
ARCHIVU
ČESKÁ LÍPA

albis international

1997

- 140) SOKA Česká Lípa, AM Nový Bor, inv. č. 2232 – Karl Würfel – životopis 1940.
 141) SOKA Česká Lípa, Archiv Okresního archivu Česká Lípa, Korespondence 1966, kartón 23.
 142) SOKA Česká Lípa, AM Nový Bor, inv. č. 1007 – Registratura, archiv, skartace 1939–1944.
 143) Vojtíšková, Marie: Archiv městečka Stráže pod Ralskem 1553–1945. Česká Lípa 1973, s. VI.
 144) SOKA Česká Lípa, Archiv Okresního archivu Česká Lípa, Korespondence 1966, kartón 23.
 145) Vojtíšková, M.: Archiv městečka Stráže pod Ralskem, s. VIII.
 146) Sovadina, Miloslav: Archiv města Zákupy. Inventář. Česká Lípa 1980, s. XVIII.
 147) SOKA Česká Lípa, AM Zákupy, inv. č. 293.
 148) Zde zemřela 17. 5. 1917 jeho první manželka. Již 21. 8. 1917 se A. Stuchlík znovu oženil s Marií Ludwigovou, ale ta zemřela 14. 11. téhož roku. Potřetí se Antonín Stuchlík oženil 25. 11. 1920 s Adélou Altmannovou, narozenou 9. 6. 1870 v Liberci. SOKA Česká Lípa, AM Zákupy, inv. č. 596 – Evidenční listy domácností pro místní obec Zákupy, písm. St. 1876–1939.
 149) Městský úřad Zákupy, matrika zemřelých, sv. 20, str. 22, č. 6.
 150) Sovadina, M.: Archiv města Zákupy, s. XX–XXI.
 151) Slaviček, Antonín: Archiv městečka Žandova. Inventář. Česká Lípa 1978, s. XI.

III. VÝVOJ ČESKÉHO ARCHIVNICTVÍ OD ROKU 1945 DO SOUČASNOSTI

Problematika českého archivnictví se stala aktuálním tématem brzy po skončení války roku 1945. Vznikem národních výborů, které převzaly na všech stupních veřejnou správu, se uzavřela celá řada archivních fondů, o něž bylo nutno se postarat, neboť jejich právní nástupci nebyli schopni – a často ani ochotni – tyto fondy zabezpečovat. Roku 1945 se uzavřelo také značné množství fondů různých okupačních úřadů, které žádné právní nástupce neměly a bylo tedy třeba postarat se o zajištění jejich spisoven. Zajištění archivní péče v zemském územním rámci se ihned po osvobození ujal český zemský archiv v Praze, který již v květnu 1945 zřídil archivní sekci při kulturním odboru České národní rady¹⁾. Rozhodnutím Zemského národního výboru z 27. 6. 1945 č. I–6a–108/4 ai 1945 byl Archiv země české pověřen organizací veškerých nestátních archivů, tj. archivů obecních, okresních zastupitelstev a výborů, archivů církevních a velkostatkových, jakož i ochranou ostatních písemných památek v Čechách²⁾. Byla rovněž obnovena činnost archivních inspektorů. Archivní inspektoři prováděli průzkumy zejména obecních a městských archivů, vyjednávali s národními výbory o jejich personálním obsazení a umístění a usměrňovali činnost těchto archivů³⁾. Přes veškerou snahu zůstávaly obecní archivy většinou v péči dobrovolných pracovníků, kteří nemohli zvládnout velikou masu písemností, namnoze v minulých letech nezpracovanou, zanedbanou a velmi často považovanou za zbytečný balast. Péče o fondy bývalých orgánů státní správy, soudnictví a finanční správy, jakož i okupačních správních orgánů se ujal Archiv ministerstva vnitra v Praze. Protože šlo o obrovské množství písemností, nebylo možno o všechny uvedené úřady pečovat z jednoho místa, natož pak jejich písemnosti přebírat. Navíc správci příslušných fondů, většinou okresní soudy a ONV, nejevily příliš snahy o jejich zabezpečení a zachování. Ve snaze uvolnit spisovny a podpořit státem propagovaný sběr papíru provedli pracovníci Archivu ministerstva vnitra na 250 odborných archivních prohlídek u ONV a okresních soudů⁴⁾. V letech 1945–1950 provedli pracovníci Archivu ministerstva vnitra na 250 odborných archivních prohlídek u ONV a okresních soudů⁵⁾. Avšak centralizace státní archivní služby v Praze a provádění archivních prohlídek u spisoven ONV a okresních soudů se

jevily za daných okolností jako neudržitelné. Proto hodlalo ministerstvo vnitra zřídit čtyři expozitury archivu ministerstva vnitra. Roku 1946 byla zřízena expozitura archivu ministerstva vnitra v Liberci, která převzala archivní materiál bývalého říšského archivu sudetské župy⁶⁾.

Již z toho, co bylo řečeno, je vidět, že i po 2. světové válce pokračovalo v českém archivnictví dělení archiválií na písemnosti státních úřadů, o něž se staral archiv ministerstva vnitra, a na písemnosti nestátní povahy, patřící do péče českého zemského archivu, který náležel do kompetence ministerstva školství a osvěty. Mezi těmito ministerstvy se také opět obnovily staré kompetenční rozepře a neshody o organizaci a řízení českého archivnictví, které jsme zaznamenali v období první republiky. Spory – stejně jako v předválečném období – negativně ovlivňovaly obnovená jednání o přípravě archivního zákona. Jeho dopracování na základě návrhů z předmnichovské republiky se roku 1947 ujalo ministerstvo pro sjednocení zákonů, které však bylo záhy z celé přípravy zákona vytlačeno a hlavní jednání probíhala po řadu let mezi ministerstvem vnitra a ministerstvem školství a osvěty⁷⁾. Po únoru 1948 se začalo na archivy pohlížet nikoli jako na vědecké ústavy, nýbrž jako na zdroje informací v ideologickém a politickém boji. Byl tedy prosazován názor, že „vzhledem k politické závažnosti archívy musí být pod přímým dohledem nejkompetentnějších orgánů, to je orgánů vnitřní správy⁸⁾. Nezanedbatelnou roli zde sehrál i vzor Sovětského svazu, kde bylo archivnictví v kompetenci ministerstva vnitra.

Dalším závažným argumentem ve prospěch nároků ministerstva vnitra byl vznik a rychlý vývoj krajských archivů. Zákon č. 280/1948 Sb. o krajském zřízení vytvořil územní celky, v nichž byly dány dobré předpoklady pro vybudování archivní sítě. V letech 1949–1951 byla vytvořena síť krajských archivů, které převzaly péči o fondy úřadů I. a II. instance veřejné správy politické, finanční a justice. Do struktury krajských archivů byly zapojeny i zemské archivy v Brně a v Opavě, na krajský archiv se přetvořila také expozitura archivu ministerstva vnitra v Liberci⁹⁾. Krajské archivy se opíraly o KNV, byly tedy organizovány při vnitřní správě a tato skutečnost byla závažným argumentem pro začlenění archivnictví do resortu ministerstva vnitra. To převzalo roku 1950 iniciativu v práci na archivním zákonu, když navrhlo několik důležitých pozitivních opatření pro právní zakotvení archivnictví. Podařilo se prosadit zásadu jednotné péče o celé národní archivní bohatství, jež bylo konkretizováno v právním pojmu „jednotný státní archivní fond“. Ministerstvo vnitra rovněž navrhlo zřízení státní archivní komise, která byla ustavena vládním nařízením z 9. 1. 1951, publikovaným vyhláškou

ministerstva vnitra č. 62/1951 Úředního listu. Státní archivní komise měla řídit plánovitě archivní službu, dále měla určovat základní úkoly a dbát o jejich řešení, zajišťovat koordinaci, rozvoj a využití archivní služby, pečovat o zabezpečení, přeskupení, sjednocení a ústřední evidenci archivního materiálu, vytvořit předpoklady pro umístění a technické vybavení archivů. Komise měla dále pečovat o vědecké zpracování, využití a publikování archivního materiálu a dbát o odbornou výchovu archivních pracovníků¹⁰⁾. Svoji činností v letech 1951–1953 tak Státní archivní komise napomohla k odstranění resortní roztržitosti a vytvořila předpoklady k jednotné archivní organizaci a řízení československého archivnictví. Konkrétními výsledky práce komise bylo např. vládní usnesení ze 6. 1. 1953 o podnikových archivech nebo vládní nařízení ze 13. 1. 1953 o skartaci písemností. Vyvrcholením činnosti práce komise bylo vypracování zásad pro vydání vládního nařízení o archivnictví ze dne 7. 5. 1954 č. 29/1954 Sb.

Vládní nařízení definovalo jednotný státní archivní fond, strukturovalo archivní síť a vymezilo pravomoci ministerstva vnitra při organizaci a řízení archivnictví. Tímto legislativním dokumentem bylo české archivnictví sjednoceno v jednotnou organizační strukturu pod jednotnou správou.

Nejvyšším orgánem českého archivnictví se stala archivní správa ministerstva vnitra, která byla ustavena již 1. 11. 1953. Archivní správa převzala od státní archivní komise nejen koordinační funkci, ale i pravomoc exekutivní. Zřízením archivní správy zanikla působnost státní archivní komise. Poradním orgánem ve vědeckých otázkách archivnictví se stala Vědecká archivní rada, jejíž členové byli jmenováni ministrem vnitra¹¹⁾.

Vrcholem archivní organizace v Čechách se stal podle vládního nařízení o archivnictví Státní ústřední archiv v Praze, který vznikl 1. 10. 1954 spojením Ústředního archivu Ministerstva vnitra a Archivu země české. Od 1. 1. 1956 byl ke Státnímu ústřednímu archivu připojen také Ústřední zemědělsko-lesnický archiv¹²⁾. V jednotlivých krajích byly vládním nařízením ustaveny státní archivy, jimiž se staly již fungující krajské archivy. Metodickou a výkonnou funkcí v oboru archivnictví v krajích byla pověřena archivní oddělení krajských správ ministerstva vnitra. Do státních archivů byly začleněny také dosud samostatné zemědělsko-lesnické archivy v jednotlivých krajích¹³⁾. Tyto zemědělsko-lesnické archivy vznikly po roce 1952 z původních oblastních archivů zemědělských, v nichž byly uloženy archivy velkostatků. V průběhu roku 1955 byly zemědělsko-lesnické archivy převzaty krajskými správami ministerstva vnitra, staly se součástí státních archivů

a od 1. 1. 1956 tvořily jejich samostatná oddělení. Celkem bylo do ústředních a státních archivů začleněno 43 zemědělsko-lesnických archivů s 66 pobočkami¹⁴⁾. Do péče státních archivů přešly i některé významné fondy církevní.

Vedle dvou uvedených kategorií archivů státních rozeznávalo vládní usnesení o archivnictví ještě archivy ostatní. Sem patřily zejména archivy okresní a podnikové.

Rozhodující úloha při vzniku okresních archivů připadla bývalým krajským archivům. Ministerstvo vnitra uložilo v lednu 1952 všem krajským archivům, aby ve spolupráci s III. (bezpečnostními) referáty KNV a ONV začaly vytvářet strukturu okresních archivů jakožto odborných zařízení ONV. Okresní archivy měly zajišťovat archivní péči v okresech po odborné a organizační stránce a měly být mezičlánkem mezi spisovnými národními výborů a krajskými archivy. Okresní národní výbory měly obstarat vhodné prostory a depozitáře a zajistit dostatečné personální vybavení svých okresních archivů¹⁵⁾. Funkcí okresního archivu byly zpravidla pověřovány městské archivy v sídle ONV.

Nově budované okresní archivy se ale leckde setkaly s nemalými obtížemi, zejména pokud šlo o jejich umístění a personální a materiální vybavení. Často byly okresní archivy považovány za zcela podružná zařízení, za místa „... kde se soustřeďují a ukládají staré nepotřebné písemnosti s tím, aby se po určitém čase vyřadily a zničily bez uvážení, zda jejich uchování může mít význam pro budoucnost. Na archivy se tedy pohlíželo jako na místa, kde se shromažďuje starý papír a na práci archiváře jako na méně důležitou. Proto také často na místech archivních pracovníků byly zaměstnávány nekvalitní a neodborné pracovní síly nebo místo archiváře bylo kumulováno i s jinými funkcemi a tvořilo jen jejich doplněk. Stávalo se často, že archivář nenašel pochopení u vedení úřadu nejen pro vlastní práci, ale ani pro potřeby archivu“¹⁶⁾.

Na nepříliš důstojném a podřadném postavení okresních archivů mnoho neměnilo ani vládní nařízení č. 29/1954 o archivnictví, jehož kusé, nekonkrétní a povšechné formulace týkající se „ostatních archivů“ nemohly být pro okresní archivy žádnou právní oporou. Tou se stala až Směrnice pro organizaci, činnost a řízení okresních a městských archivů č. 41/1958 Sbírkou instrukcí pro výkonné orgány národních výborů. Směrnice ukládala okresním a městským národním výborům zřízení archivu, vymezovala úkoly a činnost těchto archivů a stanovila také pravomoci okresních a městských národních výborů a archivních oddělení krajských správ ministerstva vnitra i archivní správy ministerstva vnitra při řízení, usměrňování a zajišťování činnosti okresních archivů. Obecně vzato, směrnice

přispěla ke zlepšení postavení okresních archivů a ke zvýšení autority jejich pracovníků.

Ovšem ani směrnice o okresních a městských archivech nebyla všelékem na řešení trvalých problémů okresních archivů. Stále záleželo hlavně na osobnosti archiváře, jaké dokázal vybudovat vztahy s okresním národním výborem, který zajišťoval personální a materiální potřeby archivu.

Okresní archivy jako celek byly v této době konglomerátem archivů s různým vývojem, tradicí, obsazením, obsahem a rozsahem. Vedle významných městských nebo okresních archivů s vysokoškolsky odborně vzdělanými archiváři tu byly i okresní archivy bez jakékoliv tradice, obsazené nekvalifikovanými silami a zřízené jen proto, aby se vyhovělo liteře zákona. Mnohé „okresní archivy“ neměly ani žádné fondy, ani depozitáře, pracovník archivu pouze prováděl po okrese skartace u institucí a organizací, jež spadaly do kompetence okresního archivu.

Směrnice pro organizaci a řízení okresních a městských archivů stanovila pro okresní archivy konkrétní úkoly. Kromě shromažďování archivního materiálu, jeho evidenci, třídění, pořádání a zpracovávání archivních pomůcek, dohledu nad vyřazováním písemností a nad uspořádáním spisoven měly archivy pořizovat pro občany opisy a výpisy z archivního materiálu, vyřizovat odborné dotazy, spolupracovat při přípravách edic archivního materiálu a zkoumat a propagovat minulost regionu. Je zřejmé, že ne všichni pracovníci okresních archivů mohli splnit úkoly, jež od nich byly požadovány. Proto se státní archivy spolu s archivními odděleními krajských správ ministerstva vnitra snažily různým způsobem o prohlubování odborných znalostí archivářů. Byla pořádána jednorázová i cyklická školení a instruktáže, pro řešení teoretických i praktických otázek oboru byly při státních archivech zřizovány poradní sbory či metodické komise. Specifickou formou pomoci, odpovídající duchu padesátých let, byla unikátní celokrajská archivní brigáda, která se roku 1957 uskutečnila v okresním archivu Děčín¹⁷⁾. Ke zkvalitnění práce archivářů a ke sjednocení metodických a pracovních postupů v archivnictví významně přispěla i Základní pravidla pro zpracování archivního materiálu, která byla publikována roku 1958. Díky usilovné práci a péči, jež byla okresním archivům věnována, se podařilo většinu z nich do konce padesátých let postavit na solidní základy: byly pro ně získány vesměs vyhovující objekty s alespoň základním vybavením pro uložení archiválií i pro práci archivářů, kteří ve své většině splňovali nejzákladnější kvalifikační předpoklady.

Reforma státní správy, provedená roku 1960 na základě zákona č. 36/1960 Sb. o územním členění státu, nijak neohrozila existenci okresních archivů. Podle nového správního členění byly vytvořeny větší okresy, v nichž se spojily 2–3 okresy dosavadní. Došlo tedy i ke spojení 2–3 dosavadních okresních archivů v jeden celek a tím ke koncentraci fondů. Okresní archivy rázem mnohonásobně zvětšily svůj rozsah, což někdy vedlo k potížím při uložení tak velkého množství písemností. Na druhé straně ale došlo k personálnímu posílení okresních archivů, neboť dosavadní zaměstnanci většinou přešli na nové sjednocené pracoviště.

Pro úplnost uvedme, že síť archivů, tak jak ji deklarovalo vládní nařízení č. 29/1954 Sb. o archivnictví, tvořily mimo archivů státních, okresních a městských ještě archivy podnikové, které vznikly již dříve na základě vládního nařízení ze 6. 1. 1953 o podnikových archivech. Podnikovým archivům byla věnována i nadále velká péče. Vyhláška č. 153/1956 Úř. listu stanovila, že každá hospodářská a rozpočtová organizace je povinna zajistit v oboru své činnosti řádnou archivní službu. Každý průmyslový podnik nebo hospodářská organizace, pokud neukládal dokumentační materiál ve státním nebo okresním archivu, musel vybudovat vlastní podnikový archiv¹⁸⁾.

Organizace archivnictví vytvořená na základě vládního nařízení o archivnictví roku 1954 přetrvávala bez zásadních změn až do roku 1966, kdy byly provedeny některé úpravy, které vedly k uvolnění státních archivů z jejich těsného připoutání ke krajským správám ministerstva vnitra. Rozhodnutím ministra vnitra byla k 1. 7. 1966 zrušena archivní oddělení krajských správ ministerstva vnitra a jejich funkce – metodické řízení archivů národních výborů (okresních archivů) a podnikových archivů, jakož i péče o evidenci jednotného státního archivního fondu – byly převedeny i se systemizovanými místy na státní archivy. Ty se tak staly po odborné a metodické stránce jediným řídicím a dohlédacím archivním orgánem v rámci kraje. Po odborné stránce byly státní archivy přímo řízeny Archivní správou ministerstva vnitra, jejíž postavení v rámci organizační soustavy ministerstva vnitra bylo rovněž posíleno. Krajské správy ministerstva vnitra nyní zajišťovaly státní archivy pouze po stránce personální, materiální a finanční¹⁹⁾.

Federalizace Československé socialistické republiky roku 1969 se archivnictví příliš nedotkla. Archivnictví bylo svěřeno do pravomocí národních ministerstev vnitra, při jejichž civilně správních úsecích byly zřízeny archivní správy jakožto řídicí orgány archivnictví na území národní republiky²⁰⁾. Na národním principu byly konstituovány i vědecké archivní rady. 6. 5. 1970 byl vydán organizační

statut české Vědecké archivní rady, která byla poradním orgánem ministerstva vnitra ve vědeckých otázkách archivnictví v českých zemích. Na strukturu a organizaci archivní sítě se nezměnilo nic.

Federalizace urychlila práce na vydání archivního zákona. Nutnost nové právní normy upravující oblast archivnictví byla pociťována již delší dobu. Od roku 1954 se změnila celá řada zákonů, např. zákon o národních výborech, o územním členění státu, byl tu zákon o československé federaci. Došlo však také ke kvalitativním změnám uvnitř oboru samotného. Zejména okresní archivy se v průběhu 60. let a první poloviny 70. let změnilly v ústavy dobře zabezpečené personálně, prostorově i materiálně. Okresní archivy se staly uznávanými středisky regionální vlastivědné, osvětové a kulturní činnosti. Všechny tyto skutečnosti bylo třeba zahrnout do nové právní normy. Přípravu zákona nyní usnadňovala skutečnost, že zde již byla vybudovaná funkční archivní struktura s určenými vertikálními a horizontálními vazbami a tato struktura byla položena na jednotných metodických zásadách. Vše, co bylo v období první republiky a v prvním desetiletí po 2. světové válce předmětem kompetenčních sporů a dohadů o životaschopnost té které koncepce, bylo nyní prověřeno dvacetiletím úspěšné práce, která byla viditelná v desítkách kilometrů archivního materiálu zpřístupněného badatelskému využití.

Zákon České národní rady o archivnictví č. 97/1974 Sb. byl schválen 17. 10. 1974. Z hlediska našeho tématu zákon zejména vymezil působnost ministerstva vnitra a vědecké archivní rady. Dále pak rozčlenil archivy na jednotlivé skupiny, stanovil jejich úkoly a funkce a současně uložil, které orgány a organizace jsou povinny o archivy pečovat. Ve skupině státních archivů byl zařazen pochopitelně Státní ústřední archiv v Praze a dále pak státní oblastní archivy, jak se nyní začaly nazývat dosavadní státní archivy v jednotlivých krajích. Mezi archivy národních výborů byly zařazeny městské archivy – Archiv hlavního města Prahy, městské archivy v Brně, Ostravě a Plzni a dále pak všechny okresní archivy. Zákonem byly rovněž definovány archivy podnikové a nově pak archivy zvláštního významu. Tyto archivy nebyly sice taxativně vymezeny (a to ani v později vydané směrnici o archivech zvláštního významu č. 3/1975 Ústředního věstníku), paragraf 24 mluví pouze o tom, že takové archivy mohou zřizovat ústřední státní orgány nebo organizace pokud je to účelné vzhledem k jejich mimořádnému významu nebo zvláštní povaze. Hned následující oddíl „*Zvláštní ustanovení o ukládání některých archiválií*“ jmenuje mezi původci archiválií zvláštního významu armádu, bezpečnostní složky, politické strany, orgány Národní fronty a Revoluční odborové hnutí. Tím je v podstatě vymezen okruh organizací, které zřizovaly archivy zvlášt-

ního významu. Kromě otázek řešících organizaci a strukturu archivní sítě, vymezil zákon některé základní pojmy – např. archiválie, jednotný archivní fond. Dále stanovil zásady ochrany archiválií, ať již z hlediska předarchivní péče, tak z hlediska vlastnických vztahů a stanovil podmínky nahlížení do archiválií. Vůbec poprvé obsahoval zákon i sankční část, v níž byly stanoveny pokuty za nedodržování zákona a porušování ochrany archiválií či zanedbávání předarchivní péče. Zákon se zaměřil jen na nejzákladnější definice, vymezení pojmů, vztahů a pravomocí. Četné speciální otázky nebyly řešeny v jeho rámci, nýbrž samostatnými vyhláškami a směrnici, k jejichž vydání bylo ministerstvo vnitra zákonem zmocněno²¹⁾.

Zákon o archivnictví a z něj vycházející vyhlášky a směrnice byly v daných poměrech vcelku dobře propracovaným komplexem právních norem, které pozitivně ovlivnily vývoj českého archivnictví v následujících dvou desetiletích. Změna politického systému na sklonku roku 1989 si ale vynutila alespoň novelizaci archivního zákona. Novela zákona o archivnictví č. 343/1992 Sb. se zaměřila jednak na úpravu těch částí zákona, které byly antikvovány nastalými společenskými změnami (vlastnické vztahy k archiváliím, archiválie soukromých subjektů), jednak posílila postavení okresních archivů tím, že je rovněž začlenila do soustavy státních archivů. Mezi městské archivy byl nově zařazen také Archiv města Ústí nad Labem. Počet archivů zvláštního významu byl omezen, do organizační sítě státních archivů byly totiž převedeny dosavadní zvláštní archivy organizací Národní fronty, Revolučního odborového hnutí a politických stran. Archivy zvláštního významu zůstaly tedy pouze archivy ministerstva vnitra, obrany, bezpečnostní informační služby, ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů a služeb.

Zachování instituce jednotného archivního fondu a postátnění okresních archivů nesporně přispělo k uchování nenahraditelných historických dokladů. Objevily se totiž hlasy, napadající celou archivní organizaci jako výtvor totalitního komunistického režimu a usilující o rozrušení jednotné archivní organizace a o navrácení archivních fondů svým původcům, resp. právním nástupcům uzavřených historických fondů. Zřejmě úspěchy v ochraně, konzervaci a zpřístupňování archiválií byly přehlíženy, stejně jako dobré možnosti praktického i vědeckého využívání archiválií soustředěných do centra ve své většině historicky přirozených regionů. Uchování dosavadní sítě státních archivů je nejlepší zárukou, jak uchránit archivní bohatství před nejistým osudem, závislým na výši právní odpovědnosti a kulturní vyspělosti původců archivních fondů.

Poznámky ke III. kapitole

- 1) Nuhlíček, Josef: Z činnosti Státního ústředního archivu v Praze. Archivní časopis (dále AČ), 6, 1956, s. 96.
- 2) SOkA Česká Lípa, ONV Česká Lípa, inv. č. 312 – Korespondence předsedy ONV 1946–1948.
- 3) Bičík, Luboš – Škubák, Jaroslav: Za další vývoj okresních a městských archivů. AČ, 8, 1958, s. 96.
- 4) H.: Archiv ministerstva vnitra v Praze letech 1945–1950. AČ, 1, 1951, s. 7; Nuhlíček, J.: Z činnosti Státního ústředního archivu, s. 94.
- 5) Nuhlíček, J.: Z činnosti Státního ústředního archivu, s. 94.
- 6) H.: Archiv ministerstva vnitra, s. 10; Nuhlíček, Josef: Zamyšlení nad 50. výročím československého archivnictví. AČ, 18, 1968, s. 131; Šamberger, Zdeněk: Nové úkoly archivnictví. AČ, 1, 1951, s. 49.
- 7) Babička, Václav: Poválečné snahy o zřízení ústředního archivu. Do ustavení státní archivní komise. AČ, 44, 1994, s. 194–214.
- 8) Šamberger, Z.: Nové úkoly archivnictví, s. 50.
- 9) H.: Archiv ministerstva vnitra, s. 10–11; Nuhlíček, J.: Z činnosti státního ústředního archivu, s. 94; Nuhlíček, J.: Zamyšlení nad 50. výročím, s. 131.
- 10) Ustavení Státní archivní komise, AČ, 1, 1951, s. 65–66.
- 11) Šamberger, Zdeněk: Poslední zasedání VAR. AČ, 7, 1957, s. 195–198.
- 12) Babička, Václav: Vznik Státního ústředního archivu. AČ, 45, 1995, s. 23; Nuhlíček, J.: Z činnosti Státního ústředního archivu, s. 98, 100.
- 13) Kn–: Zpráva o začlenění zemědělsko-lesnických archivů do státních archivů. AČ, 6, 1956, s. 46.
- 14) Kn–: Zpráva o začlenění zemědělsko-lesnických archivů, s. 46.
- 15) Nuhlíček, Josef: Výstavba okresní archivní péče v Pražském kraji, AČ, 2, 1952, s. 76.
- 16) Bičík, L. – Škubák, J.: Za další vývoj okresních a městských archivů, s. 97. K tomu též Šlais, Antonín: Z činnosti archivů národních výborů a archivů podnikových. AČ, 5, 1955, s. 186.
- 17) Macek, Jaroslav – Tomas, Jindřich: Archivní poradní sbor Severočeského kraje. AČ, 12, 1962, s. 171.
- 18) Cigánek, František: K současným problémům podnikového archivnictví. AČ, 12, 1962, s. 148–149.
- 19) Svoboda, Jaroslav: Nová organizace státních archivů v krajích. AČ, 16, 1966, s. 193–194.
- 20) Svoboda, Jaroslav: Dohoda o správě archivnictví ve federativní ČSSR. AČ, 19,

1969, s. 48.

21) Byly to:

- vyhláška MV ČSR č. 101/1974 Sb. o uznání archiválií za kulturní památky a o zajištění ochrany archiválií jako kulturních a národních kulturních památek;
- vyhláška MV ČSR č. 102/1974 Sb., kterou se stanoví podrobnosti převodu vlastnictví k archiváliím;
- vyhláška MV ČSR č. 117/1974 Sb., kterou se stanoví kritéria pro posuzování písemností jako archiválií a podrobnosti skartačního řízení;
- vyhláška MV ČSR č. 118/1974 Sb. o podnikových archivech;
- směrnice MV ČSR č. 1/1975 Ústředního věstníku (dále Ú. v.) o způsobu vedení evidence archiválií a skladbě Jednotného archivního fondu v ČSR;
- směrnice MV ČSR č. 2/1975 Ú. v. o ochraně a kategorizaci archiválií;
- směrnice MV ČSR č. 3/1975 Ú. v. o archivech zvláštního významu;
- směrnice MV ČSR č. 6/1975 Ú. v. o ukládání archiválií do archivů;
- směrnice MV ČSR č. 7/1975 Ú. v. o využívání archiválií;
- směrnice MV ČSR č. 10/1975 Ú. v. o státních archivech;
- směrnice MV ČSR č. 13/1975 Ú. v. o archivech národních výborů.

IV. VZNIK A PRVNÍ OBDOBÍ VÝVOJE OKRESNÍCH ARCHIVŮ NA ČESKOLIPSKU DO ROKU 1960

1. Městský a okresní archiv Česká Lípa 1945–1960.

Ihned po skončení 2. světové války je možno pozorovat snahu zachránit a uchovat nesmírné archivní bohatství. Český zemský archiv upozorňoval prostřednictvím oběžníků Zemského národního výboru podřízené městské a okresní národní výbory na povinnost a nutnost zajistit městské archivy před zničením a rozchvácením. Výnosy č. 68 a 94/45 ZNV v Praze byl v České Lípě pověřen školní inspektor Josef Maštálko „prohlédnout a zajistit“ městské archivy a muzea v tzv. kraji Českolipském. Josef Maštálko tak prohlédl v době od 25. 5. do 15. 6. 1945 archivy a muzea v České Lípě, Mimoně, Novém Boru, Zákupěch, Jabloněm v Podještědí, Stráži pod Ralskem, České Kamenici, Kamenickém Šenově, Dubé a v Doksech¹⁾. Maštálko zkontroloval stav a uložení muzejního a archivního materiálu, prověřil existenci alespoň nejdůležitějších předmětů a písemností, zajistil dohled nad muzejními a archivními budovami a místnostmi a jejich uzavření a doporučil kompetentním zástupcům místních správních komisí a místních národních výborů, aby získali vhodnou osobu pro funkci archiváře, resp. kustoda muzea²⁾.

V České Lípě byl 27. května 1945 zbaven funkce dosavadní německý archivář K. J. Bienert, který byl krátce nato odsunut z území ČSR do sousedního Saska. MNV ale s obsazením místa archiváře zřejmě nijak nespěchal. Teprve 19. listopadu byl na návrh Muzejního spolku pro kraj Českolipský, který se zasazoval o ochranu historických památek, schválen do funkce městského archiváře učitel Jaroslav Panáček³⁾.